

VRIJE BEROEPSBEOEFENAREN EN GEORGANISEERDE MISDAAD

(Centre for Information and Research on Organised Crime)

Seminar woensdag 22 oktober 2003

Mr. J.H. Brouwer, deken Nederlandse Orde van Advocaten

“SCHOON SCHIP”

Dames en heren,

1. Inleiding

Ingenieur Isambard Kingdom Brunel werkte in 1836 voor de Great Western Railway. Hij overtuigde zijn directie de Great Western Steamship Company op te richten om toen het grootste schip ter wereld te bouwen. Met zeilen en een stoommachine. Zijn droom was een lijndienst tot stand te brengen tussen Bristol en New York, te bereiken met een kaartje dat je zou kunnen kopen op Paddington Station in Londen. Het schip, de SS Great Britain, kwam er in 1843, 160 jaar geleden. Het valt nog steeds te bewonderen in de originele Victorian Dockyard in Bristol. Niet alleen vanwege de omvang, voortbeweging en materiaal was het schip revolutionair, maar vooral vanwege het veiligheidsconcept. Voor het eerst werd van kiel tot hoog in de luxe passagiersverblijven een aantal waterdichte schotten geplaatst. *Britannia rules the waves!*

De Nederlandse Orde *rules the waves* als publiekrechtelijke beroepsorganisatie, waar het Nederlandse advocaten betreft. Mij is gevraagd u te informeren over de visie van de advocatuur op de instandhouding van integriteit binnen de beroepsgroep. Hoe houdt de beroepsgroep integriteit voldoende hoog en wat doet zij tegen integriteitsschendingen?

Tevoren ben ik slechts summierlijk geïnformeerd over de conclusies en aanbevelingen van de overkoepelende studie, waarvan u net de belangrijkste bevindingen hebt gehoord. Een advocaat protesteert meestal, en terecht, heftig als hij niet over het volledige dossier beschikt. Het zal u duidelijk zijn dat ik vooral de bestaande visie geef en slechts voorzichtig en onder voorbehoud zal reageren op de resultaten van de studie, omdat die nadere bestudering behoeven.

2. Terugblik 1995-2003

Ten behoeve van de commissie Van Traa heeft de onderzoeksgroep Fijnaut in 1995 gevallen van verwijtbare betrokkenheid van de vrije beroepsgroepen in kaart gebracht. Zij zouden een belangrijk faciliterende rol kunnen vervullen voor de georganiseerde misdaad. Zij zijn in staat de nodige deskundigheid te verschaffen om financiële transacties te verrichten of zij kunnen

dergelijke transacties autoriseren. Daarnaast bieden de vrije beroepsbeoefenaren goede mogelijkheden tot afscherming. Hun betrokkenheid bij transacties kan de schijn van vertrouwen wekken: de geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht bieden een belangrijke bescherming aan cliënten. Om deze redenen zijn ook advocaten aantrekkelijk voor de georganiseerde criminaliteit. Zo viel te lezen bij Van Traa. Wat betreft de betrokkenheid werd ten eerste onderscheid gemaakt tussen medeplegen van of medeplichtig zijn aan strafbare feiten, verwijtbare betrokkenheid in enge zin, en ten tweede omstandigheden dat de advocaat had moeten of kunnen weten dat van zijn diensten misbruik werd gemaakt, verwijtbare betrokkenheid in ruime zin. De meeste onderzochte activiteiten konden destijds volgens de onderzoekers worden gerangschikt onder de tweede categorie.

In de huidige studie is onderscheid gemaakt tussen actieve en reactieve vormen van betrokkenheid. Het lijkt mij redelijk hetzelfde. Bij de laatste vorm gaat het om nonchalance en onzorgvuldigheid. Volgens de onderzoekers van nu gaat het bij de reactieve variant om (verwijtbaar) nalaten of van misbruik laten maken van het ambt. Zo geformuleerd schurkt dat wat mij betreft toch al weer wat meer aan tegen een actieve vorm van betrokkenheid. De advocaat is instrumenteel of laat zich instrumenteel maken. Er is sprake van, in mijn woorden, *knowing participation*. Je weet dat er een olifant op je drempel staat, zodra je hem ziet!

In 1995 is veel onrust ontstaan over een lijst van corrupte advocaten. De heer Wilzing, voormalig hoofd CRI, bracht uitkomst: “Dat is een lijstje van nog net geen 2 ½ kantje, waarop elke keer bij zeer kleine alineaatjes staat: advocatenkantoor ‘zus-en-zo’ notariskantoor ‘dit-en-dat’”. De kwestie werd beslecht doordat een op het gebied van het gedragsrecht ervaren advocaat inzage kreeg in de vertrouwelijke informatie uit het zogenaamde “Finpolbestand” van de CRI, waar meldingen van ongebruikelijke transacties verwerkt worden. Deze advocaat zou het Openbaar Ministerie adviseren of die informatie concrete gegevens bevat die tuchtrechtelijke stappen tegen advocaten kunnen rechtvaardigen. Bij mijn weten heeft dat nooit enig gevolg gekregen. Waar de ophef wel toe heeft geleid, is het opstellen van richtlijnen om te voorkomen dat advocaten betrokken raken bij criminele organisaties. Over deze richtlijnen kom ik later te spreken.

(Omvang)

Anno 2003 stel ik vast dat er na Van Traa veel is veranderd. Ondanks toegenomen druk op de integriteit van advocaten en toegenomen risico's die zij lopen om al dan niet bewust medewerking te verlenen aan niet-oorbare praktijken, zijn de onderzoeksbevindingen anno 2003 in kwantitatieve zin niet alarmerend. Dat is na Van Traa niet veranderd.

Van Daniel Defoe, schrijver over de avonturen van de beroemde drenkeling Crusoe, is de uitspraak: “I hear much of peoples calling out to punish the guilty, but very few are concerned to clear the innocent”. Houdt u wat mij betreft voortdurend in gedachten dat met het overgrote deel van de beroepsgroep die uit ruim 12.000 leden bestaat waarmee wat integriteit betreft niets mis is.

De onderzoekers zullen wijzen op de *dark numbers*. In dit verband is de stelling betrokken dat de hoogte van het aantal mede wordt bepaald door een richtlijn van het College van Procureurs-Generaal om grote terughoudendheid aan de dag te leggen bij het initiëren van onderzoek naar leden van deze beroepsgroepen.

Zo geformuleerd vind ik dat een grove en daardoor onjuiste veralgemenisering. De richtlijn had en heeft uitsluitend betrekking op de vraag of de advocaat zich aan schuldheiling schuldig maakt in relatie tot genoemde Richtlijnen voorkoming betrokkenheid bij criminele handelingen.

Ondanks de geruststellende kwantitatieve omvang geef ik de onderzoekers graag toe dat ook het optreden van een handvol advocaten bijzonder ontwrichtend kan werken in het maatschappelijk verkeer. Een gat in de boot komt, ondanks plaatsing van waterdichte schotten, het dragend vermogen niet ten goede. Nog daargelaten de perceptie van het publiek over de betrouwbaarheid van het schip.

Met mijn maritieme beeldspraak wil ik tot uitdrukking brengen dat de beroepsgroep belang heeft bij een behouden vaart. Het leveren van een integere en vakinhoudelijk hoogwaardige dienst is ons ernst. Mijn beroepsgenoten heb ik onlangs voorgehouden dat wij niet langer kunnen volstaan met te zeggen :”Dat doen wij al en dat doen wij zo.” Wat eraan moet worden toegevoegd en waar een werkbare vorm voor moet worden gevonden, is het aspect: “Kijk maar.” U kent het gevleugelde *Justice must be done, justice should be seen to have been carried out*. Met integriteit is het niet anders. Integriteit moet je niet alleen doen. Maar vooral laten zien dat je het doet! Overigens betekent het zichtbare domein wat mijn betreft niet per definitie hetzelfde als het publieke domein. Pleidooien voor één of ander toezicht vanuit het publieke domein komen mij als modisch en zeer tijdgebonden voor. Toezicht buiten de Orde heeft om meerdere redenen een hoog symbolisch gehalte. Beperkingen van extern toezicht die ook in het huidige onderzoek worden onderkend.

Nu en later

Wat doet de Orde aan integriteitsborging? Net als met waterwerende schotten: die kunt u niet direct zien maar wij kunnen het wel laten zien.

In de eerste plaats **opleiding**, meer in het bijzonder gedragsrecht. In de beroepsopleiding wordt daar nadrukkelijk aandacht aan gegeven. Het onderdeel heeft cognitieve aspecten, maar het heeft ook toepassingsaspecten. Hoe kom je tot een keuze bij ethische dilemma's?

Ten tweede **wet- en regelgeving**.

a. De boekhoudverordening 1998.

Elke advocaat is verplicht een stichting derdengelden ter beschikking te hebben. Met de verordening werd een zorgplicht geïntroduceerd. De advocaat is verplicht erop toe te zien dat derdengelden niet meer aan hemzelf worden overgemaakt. Ontvangsten op rekening van de aparte stichting zouden nog niet veilig zijn, indien uitsluitend de advocaat de administratie voert. Een extra waarborg werd ingebouwd, namelijk de eis dat voor overmaking van gelden de handtekeningen zijn vereist van minstens twee bestuursleden van de stichting. Ik breng u de uitspraak van Defoe in herinnering. Ik kan u verzekeren dat de Algemene Raad veel verzet van *the innocents* over zich heen heeft gekregen. Begin dit jaar is de evaluatie van de boekhoudverordening afgerond. De overgrote meerderheid van de kantoren geeft aan de bepalingen te volgen. Administratief wordt de verordening als last ervaren, met name door kleinere kantoren, maar wordt niet als onoverkomelijk beleefd. De verordening blijft dan ook onverkort gehandhaafd. Daarmee wordt concreet bijgedragen aan het bestrijden van misbruik van de derdenrekening als *safe haven* en dat niet in maritieme betekenis.

b. Richtlijnen

Naar aanleiding van Kamervragen heeft de Minister van justitie nog in 2001 een werkgroep “Betalingen aan advocaten” ingesteld om te onderzoeken of het noodzakelijk is de Richtlijnen ter voorkoming van betrokkenheid van advocaten bij criminele handelingen (1995) aan te scherpen. Het gaat dan in het bijzonder om de betalingen aan advocaten voor geleverde diensten. Vooropstaat een regeling waarbij de integriteit en geloofwaardigheid van de advocaat, en dat met het oog op een acceptabel niveau van rechtshandhaving, centraal staan. De regeling dient recht te doen aan de taak van het Openbaar Ministerie in het kader van strafrechtelijke handhaving, alsmede aan de rol en de positie van de advocaat als partijdige belangenbehartiging met geheimhoudingsplicht en verschoningsrecht. Aanpassing van regelgeving mag naar het oordeel van de Orde niet leiden tot een overmaat aan administratieve regels die ten kosten gaan van het recht op advocatuurlijke bijstand. De werkgroep onder voorzitterschap van prof. mr. C.P.M. Cleiren heeft in april dit jaar gerapporteerd. Het wachten is nu op het standpunt van de minister. De Orde was vertegenwoordigd in deze werkgroep. Ik heb doodeenvoudig niet de vrijheid u te informeren over de bevindingen en aanbevelingen. De richtlijnen beogen betrokkenheid van de advocaat bij geld dat is verkregen uit criminele activiteiten te voorkomen. Zij beogen ook bewustwording binnen de beroepsgroep te bevorderen. Zij zijn erop gericht aan te geven welke plichten de advocaat heeft bij aanvaarding van de opdracht. De advocaat dient zich af te vragen: “Waar komt de cliënt vandaan, waarom komt de cliënt bij mij, wat wil de cliënt van mij, wie is die cliënt?” Er zijn indicatoren opgenomen die nopen tot waakzaamheid (ongebruikelijke opdrachten of ongebruikelijke wijze van betaling of betalingsverkeer). Bij gereede twijfel aan identiteit of doel dient nader onderzoek te worden ingesteld. Wordt de informatie niet verschaft, dan dient de relatie te worden beëindigd. Dit geldt temeer als er in redelijkheid aanwijzingen bestaan dat de opdracht aan de advocaat strekt tot voorbereiding, ondersteuning of afscherming van illegale activiteiten. Als uitgangspunt bij betalingsverkeer is geformuleerd dat deze giraal plaatsvindt met zoveel mogelijk vermindering van contante betalingen. De advocaat ontvangt geen betalingen per kas hoger dan ongeveer € 11.000,-- met de kanttekening dat vele kleintjes één grote maken. Het bedrag geldt voor alle betalingsverkeer in één zaak tezamen. Belangrijk is het artikel 6, tweede lid. Ik citeer: “Voor zijn bemoeiingen ter zake van noodzakelijke rechtsbijstand staat het de advocaat steeds vrij een honorarium of een voorschot daarop te ontvangen indien de aan die honorering ten grondslag liggende declaratie redelijk is en de betaling geheel giraal geschiedt.” Als het in het kader van een behoorlijke rechtspleging noodzakelijk is dan aan een rechtzoekende rechtsbijstand wordt verleend, brengt het algemeen belang met zich dat een advocaat zonder vrees voor vervolging die bijstand op basis van een betamelijke honorering moet kunnen verlenen. Dat maatschappelijk belang wordt illusoir als geen advocaat bereid is rechtzoekende bij te staan als hij zich daardoor blootstelt aan het risico van vervolging wegens heling.

Een advocaat die handelt conform het tweede lid van artikel 6 is in beginsel gevrijwaard van een vervolging wegens schuldheiling. Een advocaat die daarmee in strijd handelt mist deze bescherming. Spronken (pag. 627): “Uit de schaarse uitspraken die naar aanleiding van deze richtlijnen zijn gedaan kan worden afgeleid dat het aannemen van een hoger bedrag in contanten dan – toen – Hfl. 25.000,-- als honorarium op zichzelf geen tuchtrechtelijk vergrijp oplevert en dat dat in zijn algemeenheid niet in strijd wordt geoordeeld met artikel 46 Advocatenwet, dat de advocaat zijn cliënt behoedt voor het verhaal van derden of de kans daarop beperkt.”

Adviescommissie Tegenstrijdige Belangen

Een mogelijke verschijningsvorm die bijdraagt aan verwijtbare betrokkenheid. Juist omdat het belang van de cliënt vooropstaat in de vertegenwoordiging is transparantie over het vermijden van belangentegenstelling van groot belang. De tuchtrechter is behoorlijk consistent en duidelijk. Intern hebben wij al vastgesteld dat de huidige gedragsregels de gewenste scherpte missen. Daarom is een deskundigengroep gevormd met het verzoek zich te verdiepen in geldend recht en de bestaande praktijk. In *The Lawyer* viel onlangs te lezen dat het grote advocatenkantoor Allen & Overy miljoenen heeft geïnvesteerd in een wereldwijd 24-uurs *clearing system*. Clifford Chance was hen al voorgegaan.

Kwaliteitsbeleid

De Orde voert een kwaliteitsbeleid in combinatie met audits van kantoren. Specifiek in de gesubsidieerde rechtsbijstand zijn afspraken gemaakt met de Minister van justitie. Als uitgangspunt is geformuleerd dat kwaliteitszorg primair de verantwoordelijkheid is van de advocaat onder verantwoordelijkheid van de Orde. Het systeem van kwaliteitsborging is onderworpen aan metatoetsing door de Raden voor Rechtsbijstand. Een semi-publieke instelling. Auditverklaringen kunnen worden afgegeven door een erkend auditor. Deze hanteert voor zijn toetsing de kwaliteitsstandaard 2004.

De standaard bevat normen over de kwaliteit van de in te zetten middelen en werkprocessen en bevat dus normen over belangentegenstelling, toetsing van oorbaar belang, acceptatie van de opdracht, zakenadministratie met inbegrip van het financiële verkeer. In 2006 zal aan de toets worden toegevoegd intercollegiale toetsing, intercollegiale consultatie of intervisie. Medio dit jaar heeft het College van Afgevaardigden – het advocatenparlement – de kwaliteitsstandaard 2004 aanvaard. Daarmee krijgt de standaard de hele advocatuur als bereikt. Meer dan 7.000 advocaten zijn inmiddels geaudit.

CCV

In 2002 voerde het bureau van de Orde voor de eerste maal namens de 19 lokale dekens de centrale controle op verordeningen uit. Elke advocaat wordt geadresseerd op naleving van belangrijke verordeningen, met name die gaan over integriteit in ruime zin. Met een aselechte maar wel, wat omvang betreft, betrouwbare steekproef wordt de opgave gecontroleerd. De resultaten daarvan worden ter kennis gebracht van de lokale dekens die, als daar aanleiding toe bestaat, hun bezwaar bij de tuchtrechter deponeren.

Wetgeving (MOT en WID), BFT

Op 1 juni jl. is de meld- en identificatieplicht op grond van de wet MOT en WID in werking getreden. De Algemene Raad onderschrijft het uitgangspunt van het belang van een zuiver betalingsverkeer en de integere rol van de advocaat. Principieel bezwaar blijft hij houden tegen de inbreuk op de geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht. Nu de wettelijke regeling, die derogeert aan bestaande bepalingen zoals artikel 272 Wetboek van Strafrecht, van kracht is geworden, dient daaraan de hand te worden gehouden. Overtredingen van de verplichtingen van de wet MOT en WID leveren immers economische delicten op. Eventuele strijd tussen het nationale recht en het gemeenschapsrecht kan te zijner tijd de nationale (straf)rechter toetsen en zonodig via een prejudiciële procedure aan het Europese Hof van Justitie voorleggen. Actief is informatie en uitleggen geven over wat ik maar noem “de

dubbele beperking van de meldplicht voor advocaten met gelijktijdig het aanstippen van het *tipping off*-verbod”. De eerste beperking betreft vanzelfsprekend de soort dienstverlening. Het betreft de in de AMVB aangewezen diensten, tezamen te beschouwen als het meldplichtig domein naar rechtsgebied.

De tweede beperking betreft de soort werkzaamheden van de advocaat.

Niet meldplichtig is werk dat ziet op het bepalen van de rechtspositie van de cliënt met inbegrip van een verkennend gesprek dat onder alle omstandigheden vertrouwelijk blijft. Niet meldplichtig is de vertegenwoordiging en verdediging in rechte, het geven van advies voor, tijdens en na het rechtsgeding, of het geven van advies over het instellen of vermijden van een geding.

Het verbod om een MOT-melding aan de cliënt mee te delen wordt als uiterst bezwaarlijk beleefd en lijkt tuchtrechtelijk niet te rijmen te zijn. De Nederlandse wetgever heeft het verbod geïmplementeerd ondanks dat de Europese richtlijn lidstaten de ruimte bood het verbod voor advocaten niet over te nemen. Wat te doen als de advocaat achteraf ten onrechte de melding heeft gedaan? De advocaat heeft zijn geheimhoudingsplicht geschonden en daarmee artikel 272 van het Wetboek van Strafrecht overtreden. Een specifieke strafrechtelijke vrijwaring voor die situatie is wettelijk nog niet vastgelegd. Het College van Procureurs-Generaal onderkent het probleem en heeft mij bericht dat in een zodanig geval niet dan met uiterste behoedzaamheid en zo mogelijk na overleg met de lokale deken tot een opsporingsonderzoek respectievelijk strafvervolgning wordt besloten. Oriënterend heeft de Algemene Raad uitgedragen van oordeel te zijn dat elk juridisch advies vrij is van meld- en identificatieplicht, tenzij de advocaat instrumenteel is bij witwasactiviteiten of redenen heeft om aan te nemen dat te zijn. De (straf)rechter zal hierover het laatste woord moeten geven.

Met het Bureau Financieel Toezicht vindt constructief overleg plaats over ieders rol en verantwoordelijkheid.

Samenvatting

Opleiding, specifieke wet- en regelgeving, kwaliteitsstandaard in combinatie met audits, een een-op-een controlebeleid op naleving van spelregels en tenslotte kritische maar wel loyale introductie en begeleiding van nieuwe wetgeving zijn stuk voor stuk waterwerende schotten in mijn boot. Opdat deze niet zinkt, ondanks een enkele en onverhoopt lekkage. Ter bestrijding van verwijtbare betrokkenheid, niet alleen als het gaat om witwassen maar ook als het gaat om tegenstrijdige belangenbehartiging, misleiding, het beïnvloeden van getuigen, het optreden als “boodschapper” en het misbruik van privileges en faciliteiten.

(Geheimhoudingsplicht en verschoningsrecht)

De laatste verschijningsvorm behoeft extra belichting. Advocaten beschikken over een geheimhoudingsplicht en verschoningsrecht. Het eerste is een fundamenteel beginsel waarop cliënten onvoorwaardelijk moeten kunnen vertrouwen. Ik heb al gezegd dat schending van deze plicht nota bene door de formele wetgever met straf wordt bedreigd. Deze plicht vindt erkenning in het verschoningsrecht. De Hoge Raad heeft meermaal uitgemaakt dat het maatschappelijk belang dat de waarheid in rechte aan het licht komt, moet wijken voor het maatschappelijk belang dat een ieder zich vrijelijk en zonder vrees voor openbaarmaking van het besprokene voor bijstand en advies tot hen moet kunnen wenden. Het is de

verschoningsgerechtigde die in beginsel dient te beoordelen of hem een beroep op het verschoningsrecht in een concrete situatie toekomt. Dit uitgangspunt gaat slechts in uitzonderingsgevallen, zoals de situatie waarin de advocaat verdacht is, niet op (HR 30-11-1999, NJ 2002 438). Het vormen van een crimineel samenwerkingsverband van een advocaat met bepaalde cliënten kan worden aangepakt.

Verschoningsrecht werkt in zo'n situatie niet belemmerend voor waarheidsvinding. Dat geldt evenzeer voor het te veralgemeniseerde terughoudende vervolgingsbeleid.

Risicofactoren

Marktwerking in internationalisering zouden de risico's verhogen. Wat betreft het eerste vind ik dat voor de advocatuur in combinatie met een toegenomen kans op schending van integriteit niet overtuigend. Wij zijn al lang gewend aan vrije tarieven en concurrentie. Ten aanzien van internationalisering concluderen de onderzoekers dat in andere, vooral de Angelsaksische, landen de discussie verder gevorderd is dan hier en heeft geleid tot aangescherpte regelgeving. Ik plaats daar vraagtekens bij.

The House of Delegates of the American Bar Association stemde in augustus met 239 stemmen voor en 147 tegen aanpassing van een ethische regel over vertrouwelijkheid en rapporteren. Als het "up the ladder" rapporteren niet leidt tot actie door het bedrijf kan de advocaat –niet verplicht – informatie publiek maken "if and to the extent the lawyer reasonable believes necessary to prevent substantially injury to the organisation". Mijns inziens een zwakker regime dan hier geldt. In Engeland mag de regelgeving dwingender zijn. Professor Levi heeft u en mij daarover geïnformeerd. Wat toezicht op *solicitors* betreft meen ik dat Nederland zich kan meten. Onlangs is het jaarrapport van de Solicitors Disciplinary Tribunal gepubliceerd. Per jaar worden iets meer dan 200 klachten behandeld. Bedenkt u wel dat er bijna 120.000 *solicitors* zijn, het tienvoudige van het aantal advocaten in Nederland. Bij onze Raden van Discipline worden grofweg 800 klachten aanhangig gemaakt waarvan er opnieuw grofweg iets meer dan 200 in appèl voorgelegd worden aan het Hof van Discipline. De lokale deken slaagt erin negen van de tien klachten of verzoeken bevredigend te bemiddelen. Ik mag u erop wijzen dat nog steeds de formele wetgever verantwoordelijk is voor de inrichting van de tuchtspraak.

Toezicht

De onderzoekers onderscheiden gebreken op drie niveaus:

a. het **micro-niveau** van het kantoor:

Met name door het ontbreken van sociale controle. Ik sprak al over kwaliteitsbeleid, ook gericht op intercollegiale toetsing en controle.

b. het **meso-niveau** van de beroepsgroep:

De onderzoekers zetten vraagtekens bij de doelmatigheid van vormen van intern toezicht. Kritiek van buitenwacht en in het bijzonder opsporingsambtenaren en officieren van justitie zou vooral betrekking hebben op het vermeende gebrek aan objectiviteit van de tuchtrechtcolleges. Ik mag er wel op wijzen dat een aantal leden van de Raden van Discipline en het Hof door de minister wordt benoemd uit leden van de rechterlijke macht met rechtspraak belast.

c. **Macro-niveau** van de beroepsorganisatie:

Met verwijzing naar Spronken¹ concluderen de onderzoekers dat in het grensgebied tussen strafrecht en tuchtrecht nauwelijks normen zijn uitgekristalliseerd. De onderzoekers lijken onvermeld te laten dat Spronken zulks mede wijt aan de onduidelijkheid over wat nu de kern

van de taak en de rol van de advocaat in strafzaken is. *De strafvorderlijke en strafrechtelijke bepalingen bieden - terecht – ruimte om hieraan invulling te geven en vormen als het ware het kader waarbinnen de raadsman kan functioneren. Dit moet vooral zo blijven, omdat hiermee de vrijheid en de onafhankelijkheid van de verdediging wordt gewaarborgd. Dat laat echter onverlet dat het zinvol is om vast te stellen wat het meest wezenlijke element is van de rol van de raadsman in het strafproces.*

Aanbevelingen

1.

Het expliciteren van normen en verwachtingen en het belang van advocaten.

De Orde doet al veel en juicht nieuwe initiatieven toe. Als voorbeeld noem ik nadrukkelijk het statuut voor de raadsman in strafzaken, *work in progress* van de Vereniging van Strafrechtadvocaten. Een statuut dat bedoeld is als leidraad te dienen voor afwegingen die door advocaten speciaal in de strafpraktijk moeten worden gemaakt als zich problemen en dilemma's aandienen.

2.

Een tweede aanbeveling ziet op analyse en risico's van concrete gevallen en daarover voorlichting te geven. Beleidsontwikkeling in de richting van intercollegiale toetsing heb ik al toegelicht.

3^e en 4^e aanbeveling: communicatie en transparantie.

Een derde aanbeveling heeft betrekking op verbetering van communicatie tussen advocaten, politie en OM. Tuchtrechtelijke afdoeningen zouden in nevelen gehuld blijven en de transparantie van de tuchtrechtspraak kan aanmerkelijk worden verbeterd. Uitspraken worden door de tuchtrechter in het openbaar gedaan. De algemeen deken neemt kennis van alle tuchtrechtelijke uitspraken. Een commissie ook. Zaken die ertoe doen, daarbij worden de mazen echt niet te groot aangehouden, worden geselecteerd en gepubliceerd in het Advocatenblad en zijn voor iedereen opvraagbaar via het Internet. Inmiddels heeft zich daar een enorme databank gevormd met een goede zoekfunctie. Het ligt in het voornemen van de minister de tuchtrechtspraak administratief in te bedden in de gerechten. In het verlengde daarvan hebben wij voorgesteld relevante tuchtrechtspraak een plaats te geven op rechtspraak.nl. Voor selectie zijn al criteria ontwikkeld. Het lijkt mij onzin dat de politie of het Openbaar Ministerie zich niet zou kunnen laten informeren over de afloop. Ons is in dit verband geen probleem bekend.

5.

Een vijfde aanbeveling strekt tot versoepeling van het klachtrecht bij de advocatuur. Met name de officier van justitie zou zich beperkt weten. Als een klacht niet het optreden van een advocaat in een strafproces betreft, is het Openbaar Ministerie inderdaad geen rechtstreeks belanghebbende en moet hij niet-ontvankelijk worden verklaard in zijn klacht. Dat laat onverlet dat een officier andersoortige klachten ter kennis kan brengen van de deken die met een ambtshalve bezwaar de zaak aan de tuchtrechter kan voorleggen. Ik weet uit ervaring dat de dekens signalen uit de zittende en staande magistratuur altijd zeer serieus nemen.

Soms wordt ook een deken beperkt in zijn mogelijkheden. Het Openbaar Ministerie had over een advocaat strafrechtelijke informatie op grond van de WOB aan de deken verstrekt, omdat het specifieke belang van een goed functionerende balie zwaarder diende te wegen dan, met name, het belang van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van deze advocaat. De afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State was het met de officier niet eens. Dan houdt het op.

6.

Zesde en laatste aanbeveling is om gericht en strafrechtelijk onderzoek te doen naar het handelen van beroepsbeoefenaren. Daar gaan wij niet over maar de Orde heeft in het geheel geen bezwaar.

Slot

Ik wil waarschuwen dan niet elk advies aan “een crimineel” tuchtrechtelijk laakbaar is en dat de advocaat niet automatisch en onmiddellijk van kleur verschiet van advocaat naar *consigliere*. Ondanks waakzaamheid en bewustzijn kent de toepassing van het *know your customer*-principe zijn grens. Regelgeving moet proportioneel blijven. Door bijvoorbeeld in de WID zwaardere identificatie-eisen neer te leggen dan in andere E.U.-staten, worden buitenlandse cliënten kopschuw gemaakt. Niet omdat zij wat te verbergen hebben, maar omdat zij haast hebben. De onmogelijke eisen ten aanzien van buitenlandse rechtspersonen, ook voor landen waarin geen Kamer van Koophandelregister bestaat zoals in de Verenigde Staten, betekenen soms wekenlang wachten op verklaringen van overheden. Een IBM wacht daar niet op en gaat naar een kantoor in een ander land. De advocatuur is nog steeds wel goed voor ongeveer 50.000 arbeidsplaatsen en een jaarlijkse omzet van meer dan drie miljard euro en daarmee een belangrijke economische motor in de diensteneconomie. De overheid dient beter en uitdrukkelijker de belangen in onderling verband en niet verkokerd af te wegen.

De Orde verwelkomt externe observaties en kritiek omdat zij integriteitsbewaking als toponderwerp beschouwt.

Zestien jaar na de bouw van de SS Great Britain voer een ander schip van de rederij Oceanic Steam Navigation van Southampton naar New York. Het schip kwam op de Newfoundlandse banken in aanvaring met een ijsberg en zonk na drie uur. De Titanic, want daar heb ik het over, werd door een waterdichte indeling onzinkbaar geacht. Het verschil met de SS Great Britain was dat die indeling niet consequent helemaal naar boven was doorgetrokken.

Ondanks een overgrote meerderheid aan *innocents* kan de Orde, nog steeds *ruling the waves*, zich niet veroorloven tekort te schieten in beveiliging. Opdat *the guilty* wordt bestraft.

Dank u!

ⁱ Verdediging, Taru Spronken, 2001, ISBN 90-387-0837-8, P. 650